

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยว รายการผจญภัยไร้พรมแดน” มีรายละเอียดในการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. รูปแบบการศึกษา
2. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา
3. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง
4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล
6. การวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา

รูปแบบการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยว รายการผจญภัยไร้พรมแดน” นี้ ใช้รูปแบบของการศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) โดยวางรูปแบบการนำเสนอผลการศึกษาด้วยวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ผู้ผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดน ในมุมมองของการทำหน้าที่สื่อมวลชน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ถ่ายทอดแนวคิดหลักของรายการผ่านไปยังผู้รับชม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview)

ส่วนที่ 2 กลุ่มผู้เปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน เน้นเรื่องความคิดเห็นที่มีต่อเนื้อหารายการ และความรู้ ความบันเทิงที่ได้รับจากการเปิดรับชมรายการ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group Interview)

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) กับฝ่ายผลิตรายการ คุณปณิสสรนันท์ อภิกัทรกิตติ และแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน โดยคัดเลือกจากกลุ่มสมาชิกรายการที่ติดตามชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนเป็นประจำ และกลุ่มที่ไม่ได้เป็นสมาชิกรายการแต่ชมรายการผจญภัยไร้พรมแดนในบางครั้ง ทั้งนี้เพื่อให้ผลวิจัยในการนำเสนอความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างมีความหลากหลายมากขึ้น

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

เป็นข้อมูลสำหรับศึกษาถึงประวัติความเป็นมา วัตถุประสงค์ แนวคิดของรายการ และสำหรับศึกษาทฤษฎี แนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ที่ได้รวบรวมจากเอกสาร อาทิ หนังสือ เว็บไซต์ งานวิจัยต่าง วิทยานิพนธ์ และหลักฐานต่าง ๆ แล้วทำการบันทึก (Note-taking) เพื่อนำไปสนับสนุนและวิเคราะห์ร่วมกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เพื่อประกอบผลการศึกษาให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างเพื่อวิจัยความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยว: รายการผจญภัยไร้พรมแดน ที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ ให้ เป็นการคัดเลือกแบบเจาะจงกลุ่มตัวอย่าง (Purposive Sampling) โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดน และติดตามชมรายการเป็นประจำ คือ กลุ่มผู้ชมที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกรายการผจญภัยไร้พรมแดน หรือเคยเข้าร่วมกิจกรรมที่รายการผจญภัยไร้พรมแดนจัดขึ้น มีจำนวน 4 คน ได้แก่

- | | |
|-----------------------|---------------------|
| 1.1 กรวรรณ ทายะบวร | ประกอบธุรกิจส่วนตัว |
| 1.2 ไชยพร อนุวัตรเมธี | ประกอบธุรกิจส่วนตัว |
| 1.3 สุพจน์ นาครรัตน์ | พนักงานราชการ |
| 1.4 ศศิลักษณ์ ศรีอุไร | พนักงานบริษัทเอกชน |

2. กลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิก แต่เคยรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน มีจำนวน 5 คน ได้แก่
 - 2.1 อากาศ วังน้อย นักศึกษาปริญญาโท
 - 2.2 เกียรติศักดิ์ บุรณะโสภณ พนักงานบริษัทเอกชน
 - 2.3 จริยา เหลืองสุภกรณ์ พนักงานบริษัทเอกชน
 - 2.4 ชนิกันต์ สงฤทธิ์ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
 - 2.5 วิลาวัล อัญชิสังาศ พนักงานบริษัทเอกชน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยให้ความสำคัญกับเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องให้ความสำคัญต่อความรู้สึกนึกคิด การแสดงความคิดเห็น โดยมีเครื่องมือที่สำคัญ ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้ผลิตรายการ

ในส่วนการจัดทำสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้รับชมรายการ มีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

1. เครื่องบันทึกเสียง สำหรับการตรวจสอบความถูกต้องของการจดบันทึกข้อมูลจากผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์
2. สมุดจดภาคสนาม (Field Note) เพื่อนำมาใช้เก็บรายละเอียด
3. ประเด็นคำถามสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจข้อเท็จจริง และความคิดเห็นของผู้ผลิต โดยผู้วิจัยได้ร่างแบบสัมภาษณ์ที่มีแนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทของรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ประเด็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

1. จุดประสงค์ในการผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดน
2. กลุ่มเป้าหมายของรายการ
3. คุณค่าและบทบาทของอันฟิงประสงค์ของรายการ
4. บุคลิกภาพของผู้ดำเนินรายการ
5. จุดประสงค์ในการจัดกิจกรรมพิเศษ
6. ปัจจัยในการเลือกนำเสนอ

7. จุดเด่น และความแตกต่างของรายการ
8. ผลของการนำเสนอที่เกิดขึ้น
9. บทบาทและความสำคัญของรายการสารคดีท่องเที่ยวในปัจจุบัน
10. แนวโน้มการผลิตสารคดีท่องเที่ยวในอนาคต
11. เป้าหมายในอนาคตของรายการผจญภัยไร้พรมแดน
12. อื่น ๆ

ส่วนที่ 2 ผู้รับชมรายการ

ในส่วนการจัดทำสัมภาษณ์สนทนากลุ่มกับผู้รับชมรายการ มีเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

1. เครื่องบันทึกเสียง สำหรับการตรวจสอบความถูกต้องของการจดบันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์
2. กล้องวิดีโอสำหรับบันทึกการสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บรายละเอียดของข้อมูลและอากัปกริยาของกลุ่มตัวอย่างให้ครบถ้วนที่สุด สำหรับผู้บันทึกภาพเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยได้แก่ ปรานี บุรณะโสภณ
3. อุปกรณ์ต่าง ๆ สำหรับประกอบการทำวิจัย ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ และเครื่องฉายภาพ สมุดจดภาคสนาม (Field Note) เพื่อนำมาใช้ประกอบการสนทนากลุ่ม
4. ดีวีดีรายการผจญภัยไร้พรมแดน ตอนคาราวานเส้นทางสายไหม ออกอากาศในวันอาทิตย์ที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551
5. แบบสอบถามปลายปิด ด้านข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล และพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน
6. ประเด็นคำถามสัมภาษณ์สำหรับการสนทนากลุ่ม เพื่อให้แต่ละคนแสดงความคิดเห็นที่มีต่อรายการ ผจญภัยไร้พรมแดน ตามความเป็นจริงอย่างเสรี และเปิดเผย

ประเด็นคำถามสำหรับสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม

1. ความคิดเห็นที่มีต่อลักษณะการดำเนินรายการผจญภัยไร้พรมแดน
 - เนื้อหาข้อมูล
 - ผู้ดำเนินรายการ
 - บทบรรยายภาษาอังกฤษ
 - เทคนิคการถ่ายทำ

2. ความคิดเห็นด้านความรู้รอบตัวที่ได้รับจากรายการผจญภัยไร้พรมแดน
 - สถาปัตยกรรม
 - ศิลปวัฒนธรรม
 - ประวัติศาสตร์
 - วิถีชีวิตความเป็นอยู่
3. ความคิดเห็นด้านข้อมูลการท่องเที่ยวที่ได้รับจากรายการผจญภัยไร้พรมแดน
 - การเดินทาง
 - สภาพอากาศ
 - อาหาร / ที่พัก
 - สถานที่ท่องเที่ยว
4. ความคิดเห็นต่อกิจกรรมที่รายการผจญภัยไร้พรมแดนจัดขึ้น
5. ความคิดเห็นต่อรายการสารคดีท่องเที่ยวรายการอื่น
6. ข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนการเก็บข้อมูล

การจัดทำสัมภาษณ์สนทนากลุ่มเพื่อศึกษา “ความคิดเห็นของผู้ชมที่มีต่อรายการสารคดีท่องเที่ยว: รายการผจญภัยไร้พรมแดน” มีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ผลิตรายการ

ขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยทำการนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์คุณปานิสสรณ์ อภิภัทรกิตติฝ่ายผลิตรายการผจญภัยไร้พรมแดน บริษัท พาโนรามา ดิสคัฟเวอรี จำกัด

ขั้นตอนที่ 2

ผู้วิจัยส่งประเด็นคำถามสำหรับสัมภาษณ์ผ่านทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์

ขั้นตอนที่ 3

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ คุณปานิสสรณ์ อภิภัทรกิตติผ่านโทรศัพท์ โดยใช้เครื่องบันทึกเสียงทางโทรศัพท์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

กลุ่มที่ 2 ผู้รับชมรายการ

ขั้นตอนที่ 1

เชิญกลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน มาเข้าร่วมการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม ณ ห้องประชุม ชิน โสภณพนิช คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันอาทิตย์ที่ 23 มีนาคม 2551 เวลา 9.30-11.30, น. พร้อมทั้งบริการอาหารว่างและน้ำดื่มระหว่างรอกกลุ่มตัวอย่าง มาจนครบ

ขั้นตอนที่ 2

ผู้ดำเนินรายการ (ผู้วิจัย) ได้กล่าววัตถุประสงค์ และคำชี้แจงในการเข้าร่วม สัมภาษณ์สนทนากลุ่ม และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 คน ทำความรู้จักกันโดยการกล่าวแนะนำตัวเอง

ขั้นตอนที่ 3

กลุ่มตัวอย่างทำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้โดยแบ่งคำถามเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานและพฤติกรรม的开รับชมรายการของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่ 2 เป็นคำถามเพื่อศึกษาพฤติกรรม的开รับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ขั้นตอนที่ 4

ผู้วิจัยนำเทปรายการผจญภัยไร้พรมแดน ตอนเส้นทางสายใหม่ ออกอากาศในวัน อาทิตย์ ที่ 17 กุมภาพันธ์ 2551 สำหรับเป็นตัวอย่างให้ผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์สนทนากลุ่มรับชม เพื่อทบทวนประสบการณ์ที่เคยได้รับจากการรับชมรายการผจญภัยไร้พรมแดน

ขั้นตอนที่ 5

ผู้วิจัยเริ่มการดำเนินการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม โดยการซักถามประเด็นต่าง ๆ ตาม หัวข้อที่เตรียมไว้ โดยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นร่วมกันในแต่ละหัวข้อคำถาม พร้อมกับมีการบันทึกภาพวิดีโอตลอดระยะเวลาการสนทนาเพื่อเก็บข้อมูลในครั้งนี้ด้วย

ขั้นตอนที่ 6

การสัมภาษณ์สนทนากลุ่มเสร็จสิ้นภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ หลังจากนั้น ผู้วิจัย ได้เชิญกลุ่มตัวอย่างทั้ง 9 คน บันทึกภาพร่วมกันเป็นที่ระลึก และผู้วิจัยได้กล่าวปิดการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่ม พร้อมทั้งมอบของที่ระลึกแก่กลุ่มตัวอย่างทุกคน

การวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษา

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์จากเทปบันทึกภาพ ซึ่งได้คัดลอกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วจำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่สอง ตลอดจนนำข้อมูลด้านเอกสารมาสนับสนุน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย หลังจากนั้นจึงนำเสนอผลการวิจัยในลักษณะการบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ดังจะกล่าวไว้ในบทต่อไป